

نظام حقوقی حاکم بر ثبت اختراعات نظامی در ایران و آمریکا

ابراهیم پارسا مهر^۱، محمود صادقی^{۲*}

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق مالکیت فکری، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت

مدرس، تهران، ایران

۲. دانشیار حقوق مالکیت فکری، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۰۷

دریافت: ۱۳۹۷/۰۹/۰۳

چکیده

در ایران، مقررات ویژه‌ای برای ثبت اختراعات نظامی وجود ندارد و فقط آئین‌نامه‌ای در این خصوص به تصویب رسیده است که با توجه به ماهیت خود نمی‌تواند با نادیده انگاشتن قانون ثبت اختراعات، نسبت به موضوع قانونگذاری کند. در این تحقیق، برای شناسایی تجربه کشور آمریکا به عنوان بزرگترین قدرت نظامی دنیا و واکاوی ایرادات موجود در قوانین ایران، به بررسی قواعد و مقررات اختراعات نظامی، از طریق مراجعه به حقوق اختراعات و صنایع نظامی این دو کشور می‌پردازیم. در اغلب کشورهای جهان با محوریت آمریکا، به دلیل اهمیت اختراع نظامی و رقابت تسلیحاتی، ضمن حفظ اختراع به صورت محرمانه، با تعلیق روند ثبت اظهارنامه به مالک، گواهی‌نامه اختراع اعطاء نمی‌شود. با وجود این، در ایران به مانند ترکیه و چین، اختراع نظامی ثبت و به مالک گواهی‌نامه تعلق می‌گیرد؛ اگرچه کلیه مراحل ثبت محرمانه است. در کشور آمریکا با تعلیق فرآیند ثبت اختراع، مخترع از حقوقی همچون حق بهره‌برداری آزاد و افشاء محروم و در صورت نقض حقوق دفاعی کشور، با ضمانت اجرای سنگین کیفری، مدنی، تأمینی و اداری مواجه می‌شود. در مقابل، دولت جهت حفظ انگیزه نوآوری در مخترع، حقوقی چون غرامت بهره برداری اجباری و خسارت تعلیق

Email: sadegh_m2000@yahoo.com

* نویسنده مسئول مقاله:

بهره‌برداری را به مالک حق اعطاء کرده است. با تحقیق حاضر، ضرورت تصویب یک مقرره ویژه در مورد اختراعات نظامی که در آن مرجع ثبت اختراع، نحوه ارزیابی و تشریفات ثبت اظهارنامه داخلی و خارجی، محدودیت و ضمانت اجرای نقض حقوق دفاعی و در نهایت نحوه جبران خسارات مالک مورد پیش‌بینی قرار گرفته باشد، ملموس‌تر خواهد شد.

واژگان کلیدی: اختراع نظامی، گواهی‌نامه اختراع دفاع ملی، حقوق دفاعی، محدودیت حقوق مالک.

۱. مقدمه

مالکیت فکری بر همه ساختار و بنیان یک کشور اثرگذار است ولی به جرأت می‌توان گفت مهمترین تأثیر آن بر امنیت و دفاع ملی است و یکی از مهمترین اموال فکری که نقشی سرنوشت‌ساز در قدرت، حاکمیت و امنیت یک کشور دارد، اختراعات نظامی است. به همین سبب، اغلب کشورهای دنیا قواعد ویژه‌ای را در این خصوص پیش‌بینی کرده‌اند و حاصل آن ایجاد محدودیت و استثناء در حقوق عام مربوط به مالکیت فکری است. هر چند تعیین اینگونه شروط و قیود به طور قطع با مفهوم آزادی (H. Reichman, 2003, p 315-462) از جمله فراغ در معامله و آزادی کار و حق افشاء یا انتشار ناسازگار و بعضاً متناقض است (Heins, 2008, p 213-232)، ولی لزوم حفظ اسرار نظامی و بالتبع افشاء نکردن اطلاعات، چگونگی ایجاد و ساخت اختراعات نظامی از دلائل موجه موافقان این گونه محدودیت‌هاست.

در ایران قوانین موضوعه در خصوص اختراعات نظامی وجود ندارد و تنها مصوبه موجود، آئین‌نامه ثبت اختراعات و اکتشافات صنعتی نظامی است^۱ که توسط وزارت دفاع به تجویز ماده ۹ اساسنامه مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی کشور^۲ به تصویب رسید. این مصوبه پاسخ‌گوی نیازهای اساسی حوزه اختراعات

۱. جهت حفظ اختصار، این عبارت من بعد با حروف مخفف ائاصنا خوانده خواهد شد.
۲. اساسنامه مذکور در مورخه ۱۳۷۰/۱۰/۸ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

نظامی نیست و مواردی که آئین‌نامه به آن پرداخته بیشتر راجع به تشریفات ثبت اختراعات نظامی و اعطاء ورقه اختراع است.

سابقه تحقیق در حوزه اختراعات نظامی در ایران بسیار محدود و تاکنون پژوهش‌های جامعی در این خصوص در مقام تطبیق به عمل نیامده است. در مطالعه کنونی سعی داریم با تطبیق حقوق ایران و آمریکا از یک سو نواقص و کمبودهای حقوق کشورمان پیرامون اختراعات نظامی را بررسی و از سوی دیگر تجربه کشور صاحب بزرگترین کارخانجات سلاح نظامی و دفاعی در جهان که دارای بالاترین پتنت‌های نظامی نیز می‌باشد را مورد تحقیق قرار دهیم.

۲. مفهوم اختراع نظامی

اختراعات نظامی در ماهیت خود، ویژگی خاص متفاوت از اختراعات عادی را ندارند؛ بلکه برخی خصوصیات و شروط اضافه^۱ یا مکمل در اینگونه اختراعات موجود است که باعث می‌شود نظامی یا دفاعی تلقی شوند. این شرایط و مقوله‌هایی که اختراع نظامی را از سایر اختراعات متمایز می‌سازد در مقررات کشورهای مختلف گاهی متفاوت و بعضاً مشابه هم آمده که شاخص‌هایی چون «اهمیت دفاع ملی»^۲، «تقویت بنیه نظامی»^۳، «قابلیت صدمه زدن به دفاع ملی»^۴، «کاربری دفاعی»^۵، «محتوی تکنولوژی حساس»^۶ و «مربوط به منافع دفاع ملی»^۷ است.

گاهی ممکن است آنچه بوجود آمده شرایط اختراع عادی را هم نداشته باشد ولی بنا به مصالح ملی اختراع نظامی تلقی گردد. به عنوان نمونه در کشور چین اگر اختراع

۱ . extra feature and conditions

۲ . Importance of National Defense

۳ . Important to National Defense Construction

۴ . Potentiality in Prejudicing National Defense

۵ . National Defense application

۶ . Sensitive Technologies

۷ . Relating to National Defense Interests

نظامی بدون رضایت دارنده، افشاء یا برای اولین مرتبه در کنفرانس علمی و فن آوری داخلی که توسط سازمان دولتی برگزار می‌شود به نمایش عمومی درآید هر چند دیگر جدید نیست با این حال قابل حمایت محسوب می‌شوند. همچنین گواهینامه اختراع دفاع ملی، مختص اختراع مربوط به منافع دفاعی است که به طور بالقوه برای مستحکامات نظامی مهم است و بر این اساس باید محرمانه حفظ شود. طبق مقررات ایران هم اگر اختراع یا اکتشافی در دنیا به ثبت رسیده باشد ولی به دلیل شرایط تحریم و موارد مشابه در دسترس نباشد، می‌تواند به‌عنوان اختراع نظامی ثبت شود.^۱ مطابق ماده ۱۸۱ قانون محرمانگی آمریکا، اگر افشاء و انتشار اختراعی به منافع امنیتی که عمدتاً دفاعی است صدمه بزند، آن اختراع نظامی تلقی می‌شود. در فرانسه اختراعی دفاعی است که به تشخیص وزارت دفاع، انتشار یا بهره‌برداری از آن به دفاع و امنیت ملی ضربه بزند.

در ایران اختراع نظامی چنین تعریف شده است: «هرگاه اختراع و اکتشاف در سازمان‌های دفاعی و یا به سفارش و هزینه آنها ایجاد شده باشد و به طور مستقیم یا غیرمستقیم در سیستم‌های دفاعی (سامانه، فناوری، فرآیند و ...) قابل استفاده و بکارگیری بوده و توان دفاعی و امنیتی کشور را بالا ببرد، اعم از اینکه کاربرد غیردفاعی داشته و یا نداشته باشد، دفاعی محسوب ... می‌شود».

با جمع‌بندی آنچه آمد می‌توان تعریف مقابل را برای اختراع یا اکتشاف نظامی برگزید: «هرگونه اکتشاف، فرآورده یا فرآیندی است که به‌رغم فقدان برخی شرایط اختراع عادی یا افزون بر آن، دارای کاربرد نظامی است و برای دفاع و امنیت ملی مفید و مهم باشد». لازم به ذکر است که معمولاً در اختراعات نظامی مدت حمایت همانند اختراعات عادی ۲۰ سال است.

۳. مرجع ثبت اختراعات نظامی و نحوه اعطاء ورقه اختراع

مطابق بند (a) ماده ۱ سر فصل ۳۵ قانون متحدالشکل آمریکا، اختراعات عادی در «اداره ثبت اختراعات و علائم تجاری» زیر مجموعه وزارت بازرگانی ثبت می‌شوند.

۱. ماده ۵ آیین‌نامه ثبت اختراعات، اکتشافات صنعتی نظامی در جمهوری اسلامی ایران

اختراعات نظامی در آمریکا به ثبت نمی‌رسند و با تشخیص نظامی بودن اختراع نسبت به آن دستور محرمانگی صادر و ثبت آن تعلیق می‌شود. بر خلاف آمریکا، در ایران سازمان دفاعی شخصاً فرآیند ثبت اختراعات را انجام می‌دهد. آئین‌نامه اثا‌صنا در ماده ۱۳ و ۱۴ خود، تشخیص قابلیت ثبت اختراع و صدور دستور ثبت را به عنوان اختراع نظامی به کمیسیون عالی ثبت اختراعات دفاعی محول کرده که این کمیسیون متشکل از نمایندگان کلیه سازمان‌های دفاعی و نظامی کشور است. کمیسیون مزبور در صورتی که معتقد باشد اختراع موضوع تقاضانامه قابلیت ثبت داشته و شایسته اخذ گواهی‌نامه اختراع نظامی است، دستور ثبت اختراع را صادر می‌کند.

۴. دستور محرمانگی

اشاره شد که اختراعات نظامی در آمریکا قابلیت ثبت و در نتیجه دریافت ورقه اختراع را ندارند.^۱ در این خصوص دستور محرمانگی صادر می‌گردد و اعطاء ورقه به اختراعات هر دو بخش دولتی و خصوصی تا پایان اعتبار این دستور به حالت تعلیق در می‌آید.

ماده ۱۸۱ قانون محرمانگی اختراع آمریکا مقرر می‌دارد: «هر گاه انتشار یا افشاء اختراع از طریق انتشار تقاضانامه یا اعطاء گواهی‌نامه، برای امنیت ملی مضر باشد ...، رئیس اداره ثبت اختراع مکلف است تا دستور دهد اختراع مربوطه سری حفظ گردد ...». بنابراین دستور محرمانگی، دستوری است که از سوی رئیس اداره ثبت اختراع صادر شده و مبتنی بر این امر است که تقاضانامه‌های اختراع و اسناد پیوستی آن محرمانه حفظ و از انتشار و افشاء آنها ممانعت به عمل آید؛ بنابراین چنین فرمانی، مخترع را از افشاء یا انتشار کلیه اطلاعات مربوط به اختراع باز می‌دارد.^۲

۱ . 35 U.S.C, chap 17. Sec.181

۲ . 35 U.S. C, sec.182,186

۵. ارزیابی تقاضانامه

در آمریکا مرحله پذیرش و ارزیابی اختراع در صورتی که متقاضی ثبت از اشخاص بخش خصوصی یا دولتی^۱ باشد متفاوت است. منظور از تقاضانامه‌های دولتی که دولت در آن حق مالکیت دارد، آن دسته از تقاضانامه‌هایی هستند که سازمان دولتی اظهارنامه‌ای را جهت ثبت تقدیم می‌کند که در آن نفع بوده و اختراع مربوطه تحت حوزه او پدید آمده است (Maune, 2011, p 472).

اختراعاتی که «توسط کارمندان دولت چه حین انجام وظیفه معمول خود و یا شخصاً و مستقیماً از طرف آنها» پدید می‌آید و یا اختراعاتی که «توسط پیمانکاران طرف قرارداد دولت در زمان انجام وظیفه قراردادی» ایجاد شده است (Maune, 2011, p 473) منافع همگی آنها به طور کلی به دولت تعلق دارد.

به موجب بند ۲ و ۳ ماده ۱۸۱ قانون محرمانگی، اختراعاتی که دولت حق مالکیت در آنها ندارد، هر گاه انتشار یا افشاء آن از طریق اعطاء گواهینامه به تشخیص رئیس اداره ثبت اختراع محل امنیت ملی باشد، موظف است اظهارنامه‌ای را که چنین اختراعی در آن افشاء شده جهت بازبینی در اختیار کمیسیون انرژی اتمی، وزارت دفاع و بالاترین مقام هر نهاد دفاعی دیگری قرار دهد. همچنین طبق ماده مزبور اگر افشاء اختراع با اعطاء گواهینامه مخالف امنیت ملی باشد، مسؤولان ارشد دفاعی مکلفند موضوع را به رئیس اداره ثبت اختراع اطلاع داده تا به دستور وی اختراع به طور سری حفظ و از اعطاء گواهینامه خودداری شود.^۲

اداره ثبت اختراع آمریکا در بطن خود گروهی به نام شعبه مجوز و بازبینی ایجاد کرده و به «گروه ۲۲۰» یا «شعبه محرمانه» معروف است که کلیه تقاضانامه‌های ثبت اختراع در این شعبه مورد بازبینی قرار می‌گیرند. گروه ۲۲۰ سه موضوع ارتباط اختراع با امنیت ملی، منافع احتمالی آن برای سازمان‌های دولتی و امکان ثبت اختراع خارجی را طبق لیست^۳ هیأت مشورتی پتنت یگان‌های مسلح وزارت دفاع و چند

۱ . Government Agency

۲ . 35 U.S.C sec.181 para.2,3(1951)

۳ . ASPAB list.

فهرست^۱ دیگر ارزیابی^۲ و نتیجه را به سازمان‌های دفاعی ارسال و این سازمان‌ها نیز با استفاده از منبع مخصوص یعنی لیست هیأت مشورتی پتنت یگان‌های ارتش ارزیابی ویژه خود را انجام می‌دهند (Sabin, 1997, p 363). اگر سازمان دفاعی تشخیص دهد که «افشاء یا انتشار تقاضانامه و اطلاعات مرتبط با آن به امنیت ملی صدمه وارد خواهد آورد»^۳، درخواست صدور دستور محرمانگی را از طریق وزارت دفاع به اداره ثبت اختراع ارسال می‌دارد.

در ایران نحوه برخورد با اظهارنامه سازمان‌های دولتی و غیر دولتی یکسان است؛ مگر اینکه اختراع در داخل سازمان دفاعی بوجود آید که شرایط آن در ماده ۱۲ آئین نامه ااثنا قید شده است. به موجب ماده ۲۰ آئین‌نامه ثبت اختراعات نظامی: «مخترع، مکتشف و یا سازمان و یا شخص ذینفع اظهارنامه ثبت اختراع را به دبیرخانه ارائه می‌دهد...» تا به کمیته‌ای متشکل از چندین متخصص ارجاع شود. در نهایت کمیته مذکور نظر خود مبنی بر رد یا تأیید اختراع نظامی را به کمیسیون عالی ارائه می‌دهد که نظر کمیسیون می‌تواند مبنی بر قبولی یا رد اظهارنامه باشد. رأی کمیسیون مربوطه به متقاضی ابلاغ می‌شود که از طرف او قابل اعتراض است.

۶. قواعد ثبت بین‌المللی اختراعات نظامی

در ثبت بین‌المللی اختراعات سه قاعده «ثبت اولیه»^۴، «مجوز ثبت خارجی»^۵ و «محدودیت تقاضانامه‌های خاص»^۶ وجود دارد. قاعده ثبت اولیه بیان می‌دارد، برای

۱. منبع اصلی این لیست ها بدین شرح است: ۱. لیست بازنگری دسته بندی امنیتی پتنت (PSCRL) که اطلاعات فنی را در اختیار قرار می دهد. این لیست توسط لیست های بعدی که ذکر می گردد تکمیل شده است. ۲. لیست تکنولوژی های حیاتی نظامی (MCTL) ۳. لیست کنترل کالا (CCI) ۴. لیست جنگ افزار و مهمات ایالات متحده (USNIEL).

۲. FAS, The Secrecy Order Program in the United States Patent & Trademark Office, 91rev

۳. 35 U.S.C sec.181 para.3(1951)

۴. First Filing

۵. Foreign Filing License

۶. Limited to National Security and Military Applications

ثبت بین‌المللی اختراع، متقاضی ابتدا باید تقاضانامه را در کشوری که اختراع در آن ساخته شده ثبت کند. در قاعده اخذ مجوز، لازم نیست اظهارنامه اختراع ثبت شود؛ بلکه تنها کافی است مجوزی برای ثبت بین‌المللی اختراع از اداره ذی‌صلاح اخذ گردد. در خصوص قاعده محدودیت در تقاضانامه‌های خاص هم از یکی از قاعده‌های ثبت اولیه و یا قاعده اخذ مجوز استفاده می‌شود. بدین صورت که فقط تقاضانامه‌هایی که به منافع نظامی و امنیتی مربوط هستند می‌بایست برای ثبت بین‌المللی، ابتدا در اداره ثبت اختراع، ثبت یا برای ثبت خارجی آن از این اداره مجوز اخذ شود.

۷. مجوز^۱ ثبت بین‌المللی اختراعات در آمریکا

محدودیت ثبت بین‌المللی اختراعات در آمریکا، شامل آن دسته از اختراعاتی است که در این کشور ساخته می‌شوند. بند اول ماده ۱۸۴ قانون محرمانگی اختراع بیان می‌دارد: «هیچ کس حق ندارد قبل از گذشت ۶ ماه از تاریخ تقدیم اظهارنامه در (اداره ثبت اختراع) ایالات متحده، هرگونه اظهارنامه‌ای را نسبت به ... اختراع «ساخته شده» در کشور برای ثبت در کشور خارجی تقدیم یا موجب تقدیم آن شود مگر موافقت لازم را با اخذ مجوز از رئیس اداره ثبت اختراع کسب نماید»^۲. بنابراین، اگر فردی حتی ملیت آمریکایی داشته یا مقیم آمریکا باشد ولی اختراع را در خارج از این کشور ساخته باشد، مشمول محدودیت ماده ۱۸۴ نیست.

بند دوم ماده ۱۸۴ نیز در خصوص وجود دستور محرمانگی نسبت به اختراع است که مقرر می‌دارد: «به اختراعاتی که در رابطه با آن‌ها از سوی رئیس اداره ثبت اختراع و به موجب ماده ۱۸۱، دستور محرمانگی صادر شده است، بدون موافقت رؤسا و مدیران کل سازمان‌هایی که به درخواست آنها دستور محرمانگی صادر

۱. License

۲. همچنین، قانون تنظیم مقررات فدرال آمریکادر بند (A) ماده 37CFR 5.11 خود با استفاده از عبارت: "if the invention was made in the United States" بر محدود بودن موانع ثبت بین‌المللی به اختراعاتی که در آمریکا ساخته می‌شود تأکید می‌کند. بند (e) ماده فوق در قسمت (۱) با صراحت عدم نیاز به اخذ (مجوز) در مواردی که اختراع در آمریکا ساخته نشده است را بیان می‌دارد.

گردیده است، مجوز (ثبت خارجی) اعطاء نخواهد شد». با بررسی بند یک و دو ماده مذکور، مشاهده می‌شود که در اخذ مجوز برای ثبت بین‌المللی اختراع سه فرض وجود دارد. در صورتی که:

- ۱- شش ماه از ثبت اظهارنامه گذشته باشد،
- ۲- اختراع مربوطه حاوی دستور محرمانگی باشد یا،
- ۳- اختراع فاقد دستور محرمانگی باشد و تقاضانامه ثبت نشده یا از ثبت آن شش ماه نگذشته باشد.

در فرض اول، اختراع قبلاً در اداره ثبت اختراع ایالات متحده ثبت شده و از این تاریخ نیز ۶ ماه سپری شده است. در اینصورت، با استنباطی که از بند اول ماده ۱۸۱ می‌توان کرد، متقاضی دیگر نیازی به اخذ مجوز ندارد ولی در فرض دوم، مطابق بند دوم ماده ۱۸۴ صدور مجوز ثبت خارجی منوط به شرایطی است. بند مذکور مقرر می‌دارد: «در رابطه با اختراعی که مطابق ماده ۱۸۱ رئیس اداره ثبت اختراع نسبت به آن دستور محرمانگی صادر نموده، نباید مجوز (ثبت خارجی) اعطاء گردد مگر با موافقت مدیرکل یا مسئول ارشد سازمان‌هایی که منجر به صدور دستور محرمانگی شده‌اند. در صورتی که سازمان دفاعی موافقت لازم را صادر نکند متقاضی باید منتظر بماند که مدت دستور محرمانگی منقضی شود. پس نتیجه عدم موافقت با ثبت خارجی این است که نسخه ثانی تقاضانامه ثبت خارجی، به دبیرخانه واپو ارسال نشده و کأن لم یکن تلقی می‌شود.^۱ با پایان مدت دستور محرمانگی، اجازه ثبت خارجی به طور خودکار برای متقاضی صادر می‌شود (Canaan, 2008, p.5). نهایتاً فرض سوم، مشمول بند اول ماده ۱۸۴ قانون محرمانگی اختراع است. به بیان دیگر، متقاضی باید برای ثبت اختراع در کشور خارجی، چه در قالب پی سی تی و چه مستقیم و خارج از چارچوب آن، با مخاطب قرار دادن رئیس اداره ثبت اختراع، از این اداره صدور مجوز ثبت بین‌المللی را درخواست کند. حال اداره ثبت اختراع می‌بایست این تقاضانامه را مورد ارزیابی قرار دهد تا ملاحظات امنیتی و دفاعی در اظهارنامه

۱ . PCT, art12(3)

تقدیمی وجود نداشته باشد. در واقع اگر این اظهارنامه ثبت مشمول قانون محرمانگی اختراع نگردیده و بر آن دستور محرمانگی تحمیل نشود، می‌تواند با مجوز صادره از سوی رئیس اداره ثبت اختراع، به صورت بین‌المللی ثبت شود.^۱ چون در آمریکا می‌توان بدون ثبت تقاضانامه هم اقدام به ثبت بین‌المللی اختراع کرد، بنابراین در این کشور قاعده دوگانه اخذ «مجوز ثبت خارجی» و «ثبت اولیه» طبق شرایطی که شرح آن گذشت اعمال می‌شود.

ماده ۵.۱۴ سر فصل ۳۷ قانون تنظیم مقررات فدرال آمریکا قلمرو و مزایای مجوز ثبت خارجی را در سه مورد خلاصه می‌کند:

- (۱) ثبت یا انتقال تقاضانامه و اطلاعات فنی.^۲
- (۲) اعمال اصلاحات، دگرگونی و تکمیل تقاضانامه شامل کلیه بخش‌ها، تغییرات یا موارد ارتقاء شرح تصویری، مقایسه‌ها و شرح موضوع افشاء شده در اظهارنامه.
- (۳) هر گونه اقدام در جهت پیگیری و تعقیب حقوق مربوط به اظهارنامه خارجی.

۸. محدودیت مالک اظهارنامه

در آمریکا محدودیت اعمال شده بر دارنده اختراع نظامی ناشی از صدور دستور محرمانگی است (Maune, 2011, p474) در کشور مذکور سه نوع دستور محرمانگی صادر می‌شود.^۳

دستور محرمانگی نوع یک به درخواست وزارت دفاع صادر می‌شود^۴ و هدف از آن امکان استفاده گسترده از مشخصات فنی طبقه بندی نشده اختراعات نظامی و مرتبط به هوا و فضاست در حالیکه اختراع همچنان با ممنوعیت افشاء روبروست به طوری که دستور صادر شده مانع صادرات غیرقانونی اطلاعات فنی می‌شود.^۵

۱ . Ibid,5.14(a)

۲ . Technical Data

۳ . M.P.E.P. § 120, Secrecy Orders [R-07.2015]

۴ . 10 U.S.C. 130 “Authority to Withhold from Public Disclosure Certain Technical Data.”

۵ . FAS

اطلاعات یا مشخصات فنی مرتبط با دستور محرمانگی نوع یک، در لیست کنترل کالای^۱ سازمان صادرات^۲ وزارت بازرگانی و فهرست تسلیحات^۳ مندرج در مقررات تجارت بین‌المللی اسلحه^۴ اداره تجارت دفاعی وزارت امور خارجه آمریکا مشخص شده است.^۵

دستور محرمانگی نوع دو که شامل آن دسته از اظهارنامه‌هایی می‌شود که اطلاعات فنی موجود در آنها مطابق فرمان اجرایی ۱۲۳۵۶ طبقه بندی شده و یا بالقوه محرمانه هستند و در خصوص آن، دارنده حق که دولت است با وزارت دفاع قرارداد امنیتی دارد. نوع برخورد با اطلاعات فنی که بالقوه محرمانه هستند، مشابه مواردی است که مطابق با دستورالعمل اجرایی برنامه ملی امنیت صنعتی آمریکا^۶، مشخصات فنی طبقه بندی شده و محرمانه است. در این نوع دستور محرمانگی، دارنده حق مطلقاً حق افشاء کلیه اطلاعات مرتبط با اختراع را ندارد به طوری که وکلا و مؤسسات خصوصی ثبت اختراع نیز در دسترسی به اطلاعات اظهارنامه محدود و نیازمند مجوز لازم هستند.^۷

دستور محرمانگی نوع سه که «دستور محرمانگی محض»^۸ نیز نامیده می‌شود، چند ویژگی دارد. اول اینکه، در خصوص اظهارنامه‌هایی صادر می‌شود که به مانند دستور محرمانگی نوع دو، اطلاعات فنی اختراع، طبقه بندی شده است. ثانیاً، برخلاف دستور محرمانگی نوع دو، دولت در آن ذی نفع نیست و دارنده با وزارت دفاع قرارداد امنیتی ندارد و آخر اینکه، تقاضانامه مشمول آن، دارای اطلاعات طبقه‌بندی

۱ . Commodity Control List(CCL)

۲ . Export Administration

۳ . United States Munitions List (USML)

۴ . International Traffic in Arms Regulations(ITAR)

۵ . Ibid

۶ . National Industrial Security Program Operating Manual (NISPOM)

۷ . Ibid

۸ . Simple Secrecy Order

شده یا بالقوه محرمانه مطابق با دستورالعمل اجرایی نیسپوم^۱ نیست ولی مشخصات فنی اختراع چنان حساس است که افشاء آن مستلزم اخذ مجوز از اداره ثبت اختراع می‌باشد.^۲

برای اینکه اداره ثبت اختراع تشخیص دهد کدام یک از دستورات محرمانگی را بر اختراع بار کند، لیست هیأت مشورتی پتنت یگان‌های مسلح (اسپاب) ارشادات لازم را در این خصوص پیش‌بینی کرده است. قابل اشاره است که دستور محرمانگی، به مدت یک سال دوام دارد ولی به درخواست سازمان متقاضی این مدت به طور نامحدودی قابل تمدید است.^۳

در ایران قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب سال ۸۶ در ماده ۱۷ خود مجوز اجباری را پیش‌بینی کرده است. طبق ماده مذکور در مواردی که با نظر بالاترین مقام دستگاه ذی‌ربط منافع عمومی مانند امنیت ملی، تغذیه، بهداشت یا توسعه سایر بخشهای حیاتی اقتصادی کشور، اقتضاء کند که دولت یا شخص ثالث از اختراع بهره‌برداری کند و یا بهره‌برداری از سوی مالک یا شخص مجاز از سوی او مغایر با رقابت آزاد بوده و از نظر مقام مذکور، بهره‌برداری از اختراع رافع مشکل باشد، موضوع در کمیسیون ویژه مطرح و با تعیین کمیسیون مذکور سازمان دولتی یا شخص ثالث بدون موافقت مالک، از اختراع بهره‌برداری می‌کند. مجوز اجباری مقرر در ماده فوق شامل اختراعات نظامی نیز می‌شود و برای اعمال چنین تعهد اجباری باید شرط «اقتضاء منافع عمومی» و «رقابت آزاد» توسط کمیسیون مربوطه احراز شود. این محدودیت به موجب ماده ۱۲ ائاصنا مورد تأکید قرار گرفته به طوری که مقرر می‌دارد: «مخترع و یا مکتشف حق مخالفت با استفاده از اختراع و یا اکتشاف خود را ندارد».

۹. ضمانت اجرای نقض حقوق دفاعی

۱ . NISPOM

۲ . FAS, Ibid

۳ . 35 U.S.C 181

در ایالت متحده ضمانت اجرای مدنی، کیفری و اقدامات تأمینی برای نقض حقوق دفاعی کشور پیش‌بینی شده است. مطابق ماده ۱۸۲ قانون محرمانگی اختراع در صورتی که نسبت به اختراع دفاعی دستور محرمانگی صادر شود ولی دارنده حق یا نماینده و هر کسی که با وی رابطه حقوقی دارد، موضوع اختراع را افشاء یا اطلاعات متعلق به آن را منتشر کند، اختراع وی توقیف و مصادره می‌شود به طوری که وی را به طور کامل از مالکیت بر اختراع محروم می‌سازد. ضمانت اجرای دیگر در خصوص ثبت خارجی است. به موجب ماده ۱۸۴ قانون محرمانگی اختراع، دارنده باید برای ثبت اختراع خود در کشور خارجی از اداره ثبت اختراع مجوز لازم را اخذ کند. حال اگر دارنده بدون توجه به این مقرر اظهارنامه را در کشور دیگر ثبت نماید، مطابق ماده ۱۸۵ قانون مذکور به طور دائم از دریافت گواهینامه محروم می‌شود. البته با اجتماع شروطی دارنده می‌تواند نسبت به اخذ گواهینامه اقدام کند.

ماده ۱۸۵ قانون فوق، در خصوص ثبت غیر قانونی اختراع در کشوری خارجی مقرر دیگری نیز دارد بدین مضمون که اگر به دارنده حق، گواهینامه اختراع کشور آمریکا قبلاً اعطاء گردیده، فوراً باطل می‌شود.

قانون محرمانگی اختراع آمریکا، علاوه بر مجازات مدنی، دارنده خاطی یا نماینده وی را از لحاظ کیفری نیز مسؤول شناخته است. به موجب ماده ۱۸۶ قانون مذکور، در صورتی که نسبت به اختراع دستور محرمانگی صادر یا ارائه گواهینامه معلق شده است و لازم بوده بر همین اساس، اختراع محرمانه حفظ گردد، اگر دارنده حق یا نماینده وی به طور عمدی اختراع یا اطلاعات متعلق به آن را افشاء یا منتشر کرده و یا موجب افشاء و انتشار آن شود و یا بدون مجوز اظهارنامه خود را در کشوری خارجی ثبت کند یا منجر به ثبت آن شود، به حداکثر ۲ سال زندان و ده هزار دلار جزای نقدی یا هر دو مجازات محکوم می‌شود.

در نهایت اقدام دیگری در قالب تأمینی و پیشگیرانه در بند سوم ماده ۱۸۱ قانون محرمانگی اختراع آمده که طبق آن اگر سازمان‌های نظامی تشخیص دهند که اختراع باید سری حفظ و اطلاعات آن افشاء نشود، از اداره ثبت اختراع درخواست می‌کنند که از اعطاء گواهینامه به اختراع مذکور خودداری شود.

در ایران مطابق ماده ۴ آئین‌نامه ااثاصنا، در صورتی که اختراع نظامی در سازمان‌های دفاعی یا به سفارش آن‌ها ساخته شود، باید مطابق آئین‌نامه به ثبت برسد؛ اما نکته‌ای که وجود دارد در خصوص اختراعات نظامی است که توسط اشخاص عادی که در خدمت سازمان‌های دفاعی نیستند ایجاد می‌شود. تبصره ماده فوق اظهار داشته است: «اگر اختراع و اکتشاف توسط اشخاصی در خارج از سازمان‌های دفاعی و یا به سفارش و هزینه آنها ایجاد نشده باشد؛ اما کاربرد عمده آن دفاعی و افشای آن به امنیت و توان دفاعی کشور ضربه بزند، دفاعی محسوب و ضمن پیشگیری از افشای آن طبق این آیین‌نامه ثبت و تحت حمایت قرار خواهد گرفت». البته مقرر فوق فاقد ضمانت اجراست؛ مگر اینکه عمل وی با یکی از عناوین مجرمانه مقرر در قوانین موضوعه و عام ایران منطبق باشد. با وجود این، مخترع نظامی که اختراع خود را بر اساس آئین‌نامه ااثاصنا ثبت کرده است، باید مراقبت کند اطلاعات اختراع را که محرمانه محسوب می‌شود به بیرون انتقال ندهد؛ چون ممکن است وی با مسؤولیت کیفری در خصوص افشاء اسناد دولتی و نظامی مواجه شود؛ ولی به نظر تا زمانی که اختراع محرمانه اعلام نشده افشاء آن نیز جرم نیست.

۱۰. اعتراض به دستور محرمانگی و درخواست غرامت در آمریکا^۱

مالکی که معتقد است دستور محرمانگی به طور ناحق صادر شد چندین امکان در قالب اقدامات اداری جهت لغو این دستور یا امکان افشاء اختراع را در اختیار دارد. در مرحله اول، دارنده می‌تواند مستقیماً و بدون تشریفات خاص، به سازمان دفاعی مراجعه کرده و با ارائه دلایل و مدارک موجود اثبات کند که صدور دستور محرمانگی بیهوده و غیر موجه است. دلیل دیگری که مالک می‌تواند ارائه دهد این است که نشان دهد با حذف قسمتی از موضوع اختراع که حساس است، مابقی اجزاء قابلیت افشاء را دارد و نیازی نیست نسبت به کل اختراع و اطلاعات آن دستور

۱ . Petition for rescission of secrecy order

محرمانگی صادر شود. هر چند تشخیص نهایی این موضوع بر عهده سازمان دفاعی حامی دستور محرمانگی است.^۱

در مرحله دوم، مخترع می‌تواند اعتراض خود را نسبت به صدور دستور محرمانگی و لغو آن به اداره ثبت اختراع ارجاع دهد. این اعتراض با طی تشریفات لازم از طریق فرم مخصوص تسلیم اداره مذکور می‌شود.

مرحله آخر و تجدید نظرخواهی، تقدیم اعتراض نامه به وزارت بازرگانی است. تا زمانی که مالک یا نماینده وی مرحله دوم را طی نکرده باشد، نمی‌تواند به مرحله سوم متوسل شود، اما زمانی که اعتراض وی از سوی اداره ثبت اختراع رد شد، می‌تواند ظرف دو ماه از تاریخ رد اعتراض، درخواست تجدیدنظر خود را از طریق اداره ثبت اختراع به وزارت بازرگانی تقدیم کند.^۲

۱۱. مجوز افشاء و تعدیل دستور محرمانگی

مخترع ممکن است تمایلی به لغو دستور محرمانگی نداشته باشد و صرفاً تعدیل دستور محرمانگی یا امکان افشاء^۳ محدود و خاص را مطالبه کند. این درخواست اغلب برای ثبت خارجی مطرح می‌شود. در این نوع تقاضا، مخترع باید ابتدا به سازمان دفاعی مراجعه و اجازه افشاء^۴ محدود را دریافت کند. در مرحله بعد وی باید به اداره ثبت اختراع مراجعه و درخواستی را به همراه کشور یا کشورهای که می‌خواهد اظهارنامه خود را ثبت کند و وکلا و سایر اشخاصی که باید از محتوای اظهارنامه اطلاع یابند، به اداره مذکور تقدیم کند.^۵ موافقتنامه‌هایی نیز بین آمریکا و سایر کشورها برای تسهیل و امکان ثبت اختراع نظامی در خارج منعقد شده که با وجود آنها، می‌توان نگرانی از ممنوعیت ثبت اظهارنامه در کشور خارجی را برطرف کرد؛

۱ . MPEP[R-07.2015], sec120, V

۲ . Ibid

۳ . 35U.S.C, sec182

۴ . Permit to Disclose

۵ . 37 C.F.R, sec5.5

چرا که در این موافقتنامه‌ها نوعی تعهد برای عدم افشاء محتوای اظهارنامه مورد پیش‌بینی قرار گرفته است (Sabin, 1997, p 367).

۱۲. درخواست غرامت

جبران خسارت عمدتاً یا به دلیل تحمیل دستور محرمانگی و به صورت «غرامت منصفانه»^۱ و یا به جهت بهره‌برداری دولت از اختراع در چارچوب مجوز اجباری و به صورت «خسارت واقعی»^۲ است. در مورد اول، دارنده می‌تواند دو ادعای اداری^۳ و قضایی^۴ و در مورد دوم، ورود خسارت را مطرح کند.

در اقدام اداری به موجب ماده ۱۸۳ قانون محرمانگی اختراع، دارنده حق می‌تواند به دو دلیل با مراجعه به سازمان‌های دفاعی، درخواست خود مبنی بر دریافت خسارت را مطرح کند. علت دعوی اول این است که مالک اظهار می‌دارد که نسبت به اختراعش دستور محرمانگی صادر شده است. نیازی نیست که ورود خسارت را در این خصوص به اثبات برساند چه ورود خسارت به صرف تحمیل دستور محرمانگی بر اختراع، مفروض است. اما مطابق ماده فوق، زمانی نیز ممکن است دارنده ادعا کند که دولت از اختراع او بهره‌برداری کرده و از این جهت تقاضا کند که خسارت نقض حقوق وی پرداخت شود. بنابراین ملاحظه می‌شود که قانون محرمانگی اختراع، مالک را مستحق دو نوع خسارت دانسته که هر دو خسارت نیز می‌تواند توأمان پرداخت شود (Maune, 2011, p 479).

زمانی که دارنده تقاضای خود را به سازمان دفاعی حامی تحمیل دستور محرمانگی تسلیم کرد، سازمان مذکور وارد قرارداد مصالحه^۵ با دارنده می‌شود که نتیجه قاطع بین طرفین خواهد بود.

۱ . Just Compensation

۲ . Actual Damage

۳ . Administrative Claim

۴ . Judicial Claim

۵ . Settlement Agreement

بر اساس ماده ۱۸۳ اگر مصالحه اولیه حاصل نشود، بالاترین مقام سازمان دفاعی می‌تواند در تلاش دوم، حداکثر ۷۵ درصد مبلغ غرامت ادعایی مالک برای مصالحه را به وی پیشنهاد کند. مالک در صورت قبول پیشنهاد می‌تواند برای مابقی خسارت و در صورت رد آن، برای کل غرامت به مقامات قضایی روی آورد (Citrin, 2007, p. 280).

علاوه بر مورد قبل که نتیجه عدم مصالحه حق رجوع به دادگاه است، امکان دومی نیز راجع به دعوی حقوقی متصور می‌باشد. مورد دوم زمانی است که دارنده قبل از پایان دستور محرمانگی به سازمان دفاعی جهت دریافت خسارت خود مراجعه نکند که شرط رجوع وی به دادگاه، پایان مدت یا لغو دستور محرمانگی و صدور گواهینامه است. مالک در مورد اول، مختار است که در صورت عدم حصول توافق، به دادگاه حقوقی بخش محل اقامت خود و یا به دادگاه دعاوی فدرال و در مورد دوم صرفاً به دادگاه دعاوی فدرال مراجعه کند.

در دعوی بین کانستنت و ایالات متحده^۱ دادگاه اظهار داشت: «دولت ادعا می‌کند که تنها حقی که برای زیان‌دیده پیش‌بینی شده ماده ۱۵۴ قانون پتنت است که به حقوق سلبی دارنده اشاره دارد. من جمله «منع دیگران از ساخت، استفاده یا فروش اختراع در قلمرو آمریکا» در حالیکه این قانون نمی‌گوید که شروطش محدود به همان موارد است بلکه زبان قانون در مورد خسارت مفهومی گسترده‌تر از آن عبارات عام است. اساس قانون این است که کلیه خسارات ناشی از تحمیل دستور محرمانگی یا بهره برداری دولت جبران گردد». همچنین دادگاه بیان داشت هر چند قانون از لفظ «غرامت منصفانه» استفاده کرده است ولی این خسارت نباید با قدرت انحصاری دولت در مالکیت اموال افراد محدود شود. در تعیین خسارت منصفانه به مقوله‌های متعددی می‌توان استناد کرد. البته کانستنت در موضوع مورد بحث فقط خسارات تحمیل دستور محرمانگی را مطالبه کرده است و به فاکتورهایی چون از دست رفتن وام بابت توسعه اختراع، از دست دادن مشتریان بازار و گیرندگان مجوز و نیز هزینه

۱ . Constant v. United States (constantI)617F2d 239-44(ct.ci.1980)

و کلاً برای لغو دستور محرمانگی استناد کرده بود (Sabing, 1997, p 368) دادگاه نهایتاً اظهار داشت که کلیه این خسارات قابل جبران هستند ولی زیان دیده باید در اثبات آنها به مدارک و شواهد واقعی و عینی استناد جوید.

در دعوی بین شرکت فراند آپتیکال در مقابل دولت آمریکا، دادگاه چنین استدلال کرد: «در تعیین رویالتی جهت محاسبه غرامت خسارات وارده، باید فاکتورهایی همچون محدودیت حضور محصول در بازار (که بر این اساس لزوم بازیافت کلیه خسارات از دولت را توجیه می‌کند) با ریسک نبود سرمایه برای تولید اختراع به موازنه در آید و با هم محاسبه گردد».

۱۳. مجوز اجباری و غرامت مطابق قوانین ایران

در ایران نیز دو نوع غرامت «مجوز اجباری» و «منع ثبت و تولید» مورد پیش‌بینی قرار گرفته است. مبنای اصلی تعلق غرامت ناشی از خسارات مورد اشاره به مخترع نظامی همان قواعد عمومی مسئولیت مدنی و اصول و قواعد شرعی از جمله قواعد ضمان، تسبیب و اتلاف و قواعد شرعی لا ضرر و لا ضرار، حرمت اکل مال به باطل و حرمت مال مسلم کحرمت دمه است. موضوع مجوز اجباری عام در ماده ۱۷ قانون ثبت اختراعات تبیین شده که توسط اغلب نویسندگان مورد بررسی قرار گرفته است، اما مورد خاص مجوز اجباری در ماده ۱۲ آئین نامه ااثاصنا آمده است. مطابق ماده اخیر، اگر اختراع در خارج از سازمان دفاعی ساخته شده و بر اساس آئین نامه ااثاصنا به ثبت برسد، دولت اختیار کامل بر آن خواهد داشت و می‌تواند به صورت اجباری و با اثبات وجود شرایط اضطراری یا به دلیل ضرورت حفظ منافع ملی-دفاعی، از موضوع اختراع استفاده کند بدون اینکه مخترع محق باشد با این نوع بهره‌برداری مخالفت کند. ماده فوق اشاره می‌کند که مخترع با رویارویی یا بهره‌برداری اجباری دولت، می‌تواند مطابق آئین‌نامه و سایر مقررات کشور مطالبه خسارت کند.

غرامت نوع دوم به علت «ممنوعیت ثبت اختراع» در اداره ثبت اختراعات مورد پیش‌بینی آئین‌نامه قرار گرفته است. بر اساس تبصره ۱ ماده ۹ آئین نامه ااثاصنا، در

۱ . Farrand Optical Co v. United States, 197 F.Supp. 756, 773 (S.D.N.Y. 1961)

صورتی که اختراع واجد استفاده دوگانه متضمن تقویت بنیه دفاعی و امنیتی کشور بوده یا افشاء آن مضر به منافع ملی و دفاعی کشور باشد، به درخواست کمیسیون ثبت اختراع، از ثبت آن جلوگیری به عمل می‌آید، اما شاخص‌های تعیین خسارت هر چند به صورت صریح و مشخص در حقوق صنایع نظامی ایران مورد اشاره قرار نگرفته است ولی با جمع مواد تبصره ماده ۹ و مواد ۱۱ و ۱۲ آئین نامه ائاصنا و عرف کنونی می‌توان استنباط کرد که شاخص اصلی در تعیین غرامت قابل پرداخت به دارنده حق، از دست رفتن بازار دو منظوره مخترع و میزان منافع حاصل از بهره برداری اجباری است. ولی همانطور که در حقوق آمریکا آمد و در حقوق ایران نیز قابل استناد است، شاخص‌های تعیین خسارات عام و گسترده بوده و قابل تحدید نیست. خصوصاً اینکه قواعد عام مسؤولیت مدنی اختیار قاضی در تعیین خسارت را افزایش داده است. در تعیین میزان خسارت طبق ماده ۱۱ آئین نامه ائاصنا نظر کارشناس منتخب کمیسیون دفاعی جلب می‌شود که بر اساس شاخص‌های ذکر شده و قواعد عام خسارت قابل پرداخت را ارزیابی می‌کند. نکته قابل ذکر این است که بر خلاف آمریکا، طبق مقررات آئین‌نامه فوق علاوه بر حقوق استخدامی، به مخترعینی که ممکن است به صورت تمام وقت کارمند دولت باشند حقوق اقتصادی تعلق می‌گیرد.

۱۴. نتیجه‌گیری

اختراع نظامی فرآورده یا فرآیندی است که برای دفاع و امنیت ملی مهم است و به دلیل چنین اهمیتی، مرجع ثبت یا پذیرش اظهارنامه این گونه اختراعات اندکی با اختراعات معمولی متفاوت است. در آمریکا، تمامی فرآیندهای رسیدگی به امور اختراع نظامی در همان اداره ثبت اختراع به عمل می‌آید. اگرچه به دلائل امنیتی اظهارنامه را جهت ارزیابی ثانویه به سازمان‌های دفاعی مرتبط ارسال می‌دارند. این در حالی است که در ایران، کلیه فرآیندهای ثبت اختراعات نظامی در سازمان دفاعی انجام می‌پذیرد.

در مقررات کشور آمریکا تصریح شده است که به مخترع تا زمانی که حفظ محرمانگی بر اختراع نظامی وجود دارد، گواهینامه اعطاء نمی‌شود و تعلیق اعطای گواهینامه اختراع با دستور محرمانگی آغاز می‌شود، اما در ایران، مخترع نظامی می‌تواند گواهینامه دریافت دارد اما تشریفات ثبت محرمانه است و هیچ یک از اطلاعات اختراع منتشر نمی‌شود.

یکی از مهمترین مباحثی که کشور آمریکا به آن پرداخته و در حقوق ایران به طور مطلق مغفول مانده موضوع ثبت اختراع نظامی در کشور خارجی است. در این خصوص سه قاعده ثبت اولیه، اخذ مجوز و مجوز اختراعات خاص به کار گرفته می‌شود به طوری که در آمریکا بر حسب موارد ثبت اولیه یا مجوز ثبت خارجی اعمال می‌شود.

برای حفظ منافع امنیتی و ملی محدودیت‌ها و استثناهایی بر حقوق مالک اختراع اعمال می‌شود. در کشوری چون ایران که به دارنده اختراع نظامی گواهینامه ارائه می‌شود، محدودیت کمتر است ولی در کشور آمریکا محدودیت بسیار بالاست و تا زمانی که دستور لغو محرمانگی صادر نشده، مالک نمی‌تواند از حقوق انحصاری خود استفاده کند.

مقررات کشوری مانند آمریکا، برای هر شخصی، اعم از مخترع، مالک و یا ثالث، که حقوق دفاعی دولت در اختراع را که «محرمانگی و انحصار» است، نقض کنند، انواع مجازات‌های اداری، مدنی، تأمینی و کیفری در نظر گرفته ولی در ایران تنوع ضمانت اجرا بسیار محدود است.

به طور کلی، دو گونه غرامت به دارنده اختراع نظامی تعلق می‌گیرد: غرامت محرومیت از حقوق اختراع و رویالتی بهره‌برداری دولت در قالب مجوز اجباری که در هر دو کشور ایران و آمریکا پیش‌بینی شده است.

در نتیجه‌گیری نهایی می‌توان گفت حقوق ایران فاقد مقررات منسجم و جامعی پیرامون اختراعات نظامی است که برای جبران نقائص یاد شده موارد تقنینی زیر پیشنهاد می‌شود:

۱) مرجع ارزیابی و ثبت اختراع از یکدیگر تفکیک شود به طوری که سازمان دفاعی صرفاً وظیفه ارزیابی اختراع را انجام دهد و اداره مالکیت صنعتی اختراع را به ثبت برساند.

۲) برای تمییز اختراعات نظامی و امنیتی، فهرستی از کالاهای مرتبط با اختراعات نظامی تهیه شود تا احتمال افشاء آن به حداقل برسد.

۳) ثبت اختراع بین‌المللی (خارجی) از ثبت اختراع داخلی مورد تمییز قرار گیرد و مشخص شود که کدامیک از قواعد «ثبت اولیه» یا «صدور مجوز» در خصوص آن اعمال می‌شود.

در مطالعات بعدی می‌توان با جزئیات بیشتر و با مراجعه به قوانین سایر کشورهای نوشته و کامن‌لا هر یک از موضوعات تحقیق کنونی را مورد بررسی قرار داد.

۱۵. فهرست منابع و مأخذ

۱-۱۵. منابع فارسی

۱. صادقی، محمود و همکار، «موجبات اعطای مجوز اجباری بهره برداری از حقوق مالکیت فکری»، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۱، ۱۳۸۶.
۲. شیخی، مریم، «چالش‌های حقوق مالکیت فکری در حوزه سلامت»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم، ۱۳۸۵.

۲-۱۵. منابع انگلیسی

4. Thesz, J.M, *Manual of Patent Examining Procedure*, [Online], DIANE Publishing, 1997 Available at: <https://books.google.com/books>. [Accessed 25 November 2015].
5. Zhao, Yun, *National Space Law in China: An Overview of the Current Situation and Outlook for the Future*, [Online], Hotei Publishing, 2015
6. Coliver, S, *Secrecy and liberty: national security, freedom of expression and access to information*, (Vol. 58), [Online], Martinus Nijhoff Publishers, 1999.

7. Anonymous, "Foreign Filing Licensing and Patent Application Publication: A Risk to National Economic Security?", U.S.P.T.O, 2012.
8. Maune, J., «Patent Secrecy Orders: Fairness Issues in Application of Invention of Secrecy Act», *Tex. Intell. Prop. LJ*, 2011, Available at: www.tiplj.org [accessed: 18 december2015].
9. Liu, H. and Wei, J., «Technology Transfer to China: The Patent System. Santa Clara Computer & High Tech». *LJ*, 5, 1989, Available at: <http://digitalcommons.law.scu.edu/chtlj/vol5/iss2/6>, [Accessed: 28 October 2015].
10. (U.S.P.T.O), "Foreign Filing Licensing and Patent Application Publication: A Risk to National Economic Security?" , 2012.
11. Kausal, T., Humily, G., Taylor, T., & Roller, «a comparison of the defense acquisition systems of France, United Kingdom, Germany and the united states, Defense Systems Management», *College Press*, Fort Belvoir, 1999.
12. Canaan, K, *Patent Application Foreign Filing Licenses, Patent Strategy and Management*, vol9, no3, 2008.
13. Citrin, A.J., "Are the Secrecy Order Compensation Provisions of the Patent Act Constitutional under the Fifth Amendment?" *Akron Intell. Prop. J.*, 1, 2007.
14. Heins, V., «Human rights, intellectual property, and struggles for recognition. *Human Rights Review*», 9(2), 2008.
15. Reichman, J.H. and Uhlir, P.F.,« A Contractually reconstructed research common for scientific data in a highly protectionist intellectual property environment. *Law and Contemporary Problems*», 2003.
16. Sabing H. Lee, «Protecting the Private Inventor under the Peacetime Provisions of the Invention Secrecy Act», 12 *Berkeley Tech.L.J.*, 1997, Available at: <http://btlj.org/1997/01/volume-12-issue-2/>, [Accessed 28 October 2015].

۳-۱۵. منابع اینترنتی

۱۷. عامری، فیصل، آخرین ۱۳۹۴، «حقوق مالکیت فکری»، معضل توسعه، شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۹۴ قابل دسترس در:

<http://sccr.ir/Pages/?current=news&gid=۴۲&Sel=1081696>

18. Technology which may be subject to section 22 of the Patents Act 2004, Available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/307009/p-securitylist.pdf.

15-4. Cases

19. Farrand Optical Co v. United States, 197 F.Supp. 756, 773 (S.D.N.Y. 1961).
20. Constant v. United States (constantI) 617F2d 239-44(ct.ci.1980).
21. Harnback v. United States, 41 F. Supp. 2d68(1998).